Між сакральним і правом: стратегічні контури ізраїльсько-палестинського конфлікту у XXI столітті

Віктор Бедь, Віктор Вк. Бедь, Юліан Бедь
Науково-дослідний інститут стратегічних та політико-правових досліджень Карпатського університету імені Августина Волошина

м. Ужгород, 11 серпня 2025 р.

Анотація. У статті представлено цілісну аналітичну рамку для осмислення ізраїльсько-палестинського конфлікту як багатошарового феномену, що поєднує в собі історичні режими легітимності (імперський мандат, національний суверенітет, релігійну сакралізацію простору) із сучасними нормами міжнародного права та структурою безпеки Близького Сходу. На основі аналізу актуальних рішень Міжнародного суду ООН, процесуальних дій Міжнародного кримінального суду, офіційних кроків урядів щодо визнання Держави Палестина, а також найновіших тенденцій на місці (війна в Секторі Гази, розбудова ізраїльських поселень, регіональна проєкція Ісламської Республіки Іран і її союзників) обґрунтовується висновок: «класична» формула розмежування територій без моделі розділеного суверенітету та правового співволодіння простором не спроможна забезпечити стійкий мир. У цьому контексті пропонується контур конфедеративного підходу як інструменту деескалації, що поєднує дві державності, спільні простори, взаємні гарантії безпеки та міжнародний нагляд.

Ключові слова: Ізраїль, Палестина, Сектор Гази, Міжнародний суд ООН, Міжнародний кримінальний суд, ізраїльські поселення, конфедерація, «два народи — два державні доми».

Abstract. The article presents a comprehensive analytical framework for understanding the Israeli–Palestinian conflict as a multi-layered phenomenon that combines historical regimes of legitimacy (imperial mandate, national sovereignty, and religious sacralization of space) with contemporary norms of international law and the security architecture of the Middle East. Based on an analysis of recent decisions of the International Court of Justice, procedural actions of the International Criminal Court, official governmental steps toward the recognition of the State of Palestine, as well as the latest developments on the ground (the war in the Gaza Strip, the expansion of Israeli settlements, the regional projection of the Islamic Republic of Iran and its allies), the article concludes that the "classical" formula of territorial partition, without a model of shared sovereignty and legal co-ownership of space, cannot ensure sustainable peace. In this context, the paper proposes the contours of a confederative approach as a de-escalation mechanism, combining two state entities, shared spaces, mutual security guarantees, and international oversight.

Вступ: від географії до правового статусу

Ізраїльсько-палестинський конфлікт традиційно визначають як «територіальний». Однак таке спрощення зводить багатошаровий феномен до одновимірної площини. На Святій Землі земля є не лише географічним простором, а й носієм глибокого теологічного змісту та історичної пам'яті. Саме тому механічний поділ упродовж майже століття не перетворювався на стійке політичне врегулювання — від декларативного плану розмежування, ухваленого Генеральною Асамблеєю ООН у 1947 році [1; 2], до незавершених «остаточних питань» переговорного процесу в Осло. Упродовж останнього десятиліття релігійний вимір дедалі частіше втрачає роль інструменту крайнього радикального націоналізму та стає його ядром, що додатково радикалізує політичну уяву й суттєво звужує можливості для компромісу.

Паралельно змінилася й міжнародно-правова рамка. 19 липня 2024 р. Міжнародний суд ООН (МС) у своєму консультативному висновку констатував незаконність триваючої ізраїльської окупації палестинських територій і визначив обов'язок Ізраїлю припинити її «якомога швидше», зокрема шляхом зупинення та демонтажу поселенської політики [4]. У 2024–2025 рр. МС ухвалив низку наказів про тимчасові заходи у справі «Південно-Африканська Республіка проти Ізраїлю», що зобов'язують Ізраїль забезпечити захист цивільного населення в Секторі Гази, включно з операціями у Рафазі, та гарантувати безперешкодний доступ гуманітарної допомоги [5–7].

Водночас 21 листопада 2024 р. Палата досудового провадження I Міжнародного кримінального суду (МКС) видала ордери на арешт прем'єр-міністра Ізраїлю Біньяміна Нетаньягу, міністра оборони Йоава Галанта, а також низки лідерів ХАМАС. Цей крок став важливим сигналом щодо індивідуальної кримінальної відповідальності за дії у збройному конфлікті [8; 9].

Таким чином, на початок серпня 2025 року конфлікт існує в контексті, де поєднуються:

- сакральний вимір простору;
- конкурентні національні проєкти;
- жорсткі міжнародно-правові обмеження;

- ширша регіональна конфронтація Іран—Ізраїль (зокрема безпрецедентний ракетно-дроновий удар ІРІ у квітні 2024 р.) та вторинні театри протистояння, зокрема у Червоному морі [11; 24–26].

Історичні режими легітимності: формування сучасної конфігурації конфлікту

Сучасна конфігурація ізраїльсько-палестинського конфлікту бере початок із трьох ключових міжнародно-правових актів, які заклали підґрунтя для його нинішньої динаміки.

Декларація Бальфура (1917) — офіційна заява уряду Великої Британії про підтримку створення «національного дому для єврейського народу» в Палестині в межах тодішньої імперської системи мандатного управління [1].

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 181 (1947) — план поділу Палестини на єврейську та арабську держави з міжнародним статусом Єрусалима (corpus separatum). Запропонована схема була прийнята єврейським лідерством, але відкинута арабською стороною, що призвело до війни 1948–1949 рр. [2].

Резолюція Ради Безпеки ООН 242 (1967) — закріпила принцип «території в обмін на мир» після Шестиденної війни. Юридична двозначність англомовної формули territories/territory (території/територія) дозволила сторонам інтерпретувати обсяг територіальних поступок по-різному, що на десятиліття створило простір для політичних маневрів і суперечок [3].

Подальша договірна архітектура, сформована внаслідок угод в Осло (1993–1995), частково замінила пряму окупаційну адміністрацію на перехідні механізми самоврядування. Водночас вона не дала відповіді на низку фундаментальних питань: остаточні кордони, статус Єрусалима, вирішення проблеми палестинських біженців, гарантії безпеки та майбутнє ізраїльських поселень. Відсутність фінального врегулювання, розширення поселенської мережі та гібридний характер управління на фрагментованих територіях створили явище, яке можна визначити як «нормалізовану тимчасовість» — стан, коли проміжні домовленості перетворюються на відносно стабільний, але юридично невизначений порядок.

Поточна війна в Газі: факти, право, політика

Після масштабного нападу руху ХАМАС 7 жовтня 2023 року війна в Секторі Гази стала найбільш руйнівним етапом ізраїльсько-палестинського конфлікту за останні десятиліття. За даними Міністерства охорони здоров’я Гази, які наводить ООН (ОСНА) із відповідними застереженнями, станом на 4 серпня 2025 р. зафіксовано щонайменше 60 199 загиблих; показники постійно оновлюються та підлягають верифікації [8–10]. Поряд із високим рівнем жертв фіксується масштабна руйнація цивільної інфраструктури, гострий дефіцит гуманітарної допомоги та ознаки голоду. ОСНА веде відкриті інтерактивні дашборди, що містять атрибуцію джерел і примітки про ступінь перевіреності даних.

Міжнародний суд ООН упродовж 2024–2025 рр. кілька разів ухвалював накази про тимчасові заходи у справі «Південно-Африканська Республіка проти Ізраїлю», зобов’язуючи Ізраїль забезпечити захист цивільного населення, надати безперешкодний доступ гуманітарної допомоги та припинити дії, які можуть підпадати під визначення геноцидних [5–7].

На кримінально-правовому рівні 21 листопада 2024 р. Палата досудового провадження І Міжнародного кримінального суду видала ордери на арешт лідерів ХАМАС (за злочини, пов'язані з подіями 7 жовтня 2023 р.) та керівників ізраїльського уряду, зокрема прем'єр-міністра Біньяміна Нетаньягу й міністра оборони Йоава Галанта, переважно за підозрою у застосуванні голоду як методу ведення війни та здійсненні ударів по цивільних об'єктах [6–9].

Політична рамка в Ізраїлі тим часом трансформується у бік довгострокової моделі «контролю без прямого управління». Офіційні плани уряду передбачають збереження ізраїльського контролю над безпекою Сектору Гази за умови його демілітаризації. 7–8 серпня 2025 р. безпековий кабінет схвалив план взяття під контроль міста Газа, а прем'єр-міністр публічно заявив про намір взяти під військовий контроль усю смугу, «не утримуючи її як уряд», попри критику з боку низки міжнародних акторів [12–15]. Це означає фактичну відмову від реалізації «класичної» дводержавної моделі принаймні в короткостроковій перспективі та відсутність чітко сформульованої альтернативи цивільного врядування.

Поселенська політика як структурна перешкода

Ізраїльська поселенська діяльність — це не другорядний елемент конфлікту, а системний механізм, що змінює фактичну юрисдикцію та демографічний баланс на окупованих територіях. Відповідно до позиції ООН та численних резолюцій Ради Безпеки, ізраїльські поселення на Західному березі річки Йордан, включно зі Східним Єрусалимом, кваліфікуються як очевидне порушення IV Женевської конвенції (1949 р.), яка забороняє державі-окупанту переміщувати власне цивільне населення на території, що перебувають під її окупацією.

29 травня 2025 р. уряд Ізраїлю ухвалив рішення про створення 22 нових поселень на Західному березі, частина з яких передбачає «легалізацію» раніше несанкціонованих форпостів. За даними урядових джерел і незалежного моніторингу, це стало найбільшим розширенням поселень за останнє десятиліття [16–19].

Цей крок безпосередньо суперечить консультативному висновку Міжнародного суду ООН від 19 липня 2024 р., у якому наголошено на юридичному обов'язку Ізраїлю припинити та відвернути поселенську діяльність на окупованих палестинських територіях [4]. Політично така динаміка істотно звужує простір для реалізації «дводержавного» рішення, оскільки ускладнює визначення життєздатних та безперервних територій для майбутньої палестинської держави.

Регіональна надбудова: Іран, «фронт проксі» і море як театр

Війна 2023–2025 рр. оголила багаторівневу «війну тіней» на Близькому Сході. У квітні 2024 р. Ісламська Республіка Іран здійснила безпрецедентний прямий масований удар дронами та ракетами по території Держави Ізраїль у відповідь на атаку по іранському консульству в Дамаску. Більшість засобів ураження була перехоплена за участю систем ППО Ізраїлю та союзних держав, однак сам факт масштабної атаки став політичним рубіконом, який перевів ірансько-ізраїльське протистояння на новий рівень ескалації [24; 27–28].

Паралельно у Червоному морі єменський рух «Ансар Аллах» (хусити) системно здійснював атаки на торгові судна, що призвело до ухвалення 10 січня 2024 р. Радою Безпеки ООН резолюції 2722 (2024) — United Nations Security Council Resolution 2722 (2024) “Maritime Security in the Red Sea” («Морська безпека в Червоному морі»). Документ засуджує атаки на міжнародне судноплавство, вимагає їх негайного припинення, звільнення захопленого судна Galaxy Leader та його екіпажу, а також закликає всі сторони утримуватися від нападів на цивільні судна та не перешкоджати свободі мореплавства [20–23]. Попри дипломатичний та військовий тиск, напади періодично відновлювалися, провокуючи удари у відповідь з боку міжнародної коаліції та спричиняючи збої у світових логістичних ланцюгах [25–26].

Таким чином, локальний ізраїльсько-палестинський конфлікт виявився інтегрованим у ширшу регіональну конфронтацію, де військові дії у Секторі Гази переплітаються з іранськими проксі-операціями, загрозами на морських шляхах і боротьбою за контроль над критично важливими транспортними коридорами.

Міжнародна реакція: від права до політики визнання

Паралельно з юридичними процесами у Міжнародному суді ООН і Міжнародному кримінальному суді, у 2024–2025 роках сформувалася нова хвиля офіційних визнань Держави Палестина, що стала одним із ключових дипломатичних трендів в умовах війни.

Перший етап розпочався навесні 2024 року: 22 травня Норвегія оголосила про визнання, 28 травня аналогічні рішення ухвалили Іспанія та Ірландія, а у червні 2024 року до цього переліку приєдналася Словенія [9–13; 29]. Ці держави аргументували свої кроки необхідністю «оживити» політичний трек мирного врегулювання та продемонструвати підтримку права палестинського народу на самовизначення.

Другий етап відбувся у 2025 році. У травні свої рішення про визнання ухвалили Бельгія та Люксембург, у червні — Мальта. Найбільш резонансною стала заява 24 липня 2025 року президента Франції Емманюеля Макрона про намір офіційно визнати Палестину на сесії Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2025 року [30–32]. Це перший випадок, коли держава «Великої сімки» та постійний член Ради Безпеки ООН підтвердила такий крок на найвищому рівні. За повідомленнями дипломатичних джерел, до вересневої сесії планують приєднатися й інші західні держави, зокрема Велика Британія та Португалія.

Хоча визнання не змінює автоматично юридичного статусу Палестини в системі ООН, воно має вагоме політичне та символічне значення. Розширення кола держав, що визнають Палестину, створює додатковий дипломатичний імпульс, впливає на європейські та трансатлантичні дискусії щодо коригування політики відносин з Ізраїлем у контексті війни та свідчить про зростання міжнародної підтримки концепції «двох держав».

Чому «територіальний» поділ не працює сам по собі

Аналіз політичних, культурно-релігійних та безпекових факторів свідчить, що навіть у разі формального погодження сторонами меж і підписання угоди про поділ територій, сутнісні аспекти конфлікту залишаться невирішеними. Це обумовлено трьома взаємопов’язаними групами причин:

1. Сакралізація простору. Для значної частини ізраїльського суспільства, особливо релігійно-націоналістичних течій, уся Земля Ізраїлю розглядається як богословська спадщина, дана за божественним правом. Для багатьох палестинців ця ж територія має статус вакфу — священної власності, переданої Аллахом для вічного збереження в ісламській громаді. Обидва підходи практично не допускають «остаточних поступок» без глибокої духовної травми та внутрішнього заперечення.
2. Фактична географія. Існуюча поселенська мозаїка, розгалуженість дорожньої мережі та високий рівень територіальної фрагментації роблять створення чіткої та життєздатної лінії поділу технічно складним і політично вразливим [16–19].
3. Безпека як постійна умова. Після подій 7 жовтня 2023 р. аргумент превентивної безпеки в ізраїльському політичному дискурсі став домінуючим, підсилюючи вимогу збереження довготривалого або навіть безстрокового контролю над ключовими зонами, незалежно від того, яка цивільна модель управління буде запропонована [12–15].

Отже, навіть у разі досягнення угоди про територіальний поділ, ключові параметри спільного життя — включно з питаннями переміщення людей, доступу до святих місць, статусу Єрусалима, розподілу природних ресурсів, визначення кордонів та вирішення проблеми біженців — не можуть бути вирішені «лінійкою на карті» без глибших механізмів співіснування.

Вихід за межі «або/або»: контур правового співволодіння простором

З огляду на викладені вище чинники, стратегічне бачення врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту має виходити за межі класичної дихотомії «поділ / відмова від поділу». Альтернативою є поєднання двох суверенітетів у рамках спільного правового режиму користування простором, де визначальним є не питання метафізичної «належності» землі, а механізми, за якими обидві спільноти можуть легально та безпечно співіснувати, використовуючи спільні ресурси та інфраструктуру.

У світовій практиці існують моделі, придатні для адаптації до близькосхідного контексту:

- Конфедеративні рішення «два доми — одна земля». Концепція руху A Land for All / Two States, One Homeland (Земля для всіх) передбачає створення двох держав з відкритим кордоном, симетричним громадянством та правом громадян кожної держави проживати на території іншої за спеціальними дозволами. Єрусалим у такій моделі виступає спільною столицею у режимі розподіленого суверенітету. Додатковими елементами є спільні органи координації у сфері безпеки та міжнародний гарантійний механізм, що забезпечує дотримання домовленостей [30–33].
- Умовно «боснійські» й «ірландські» уроки. Ідеться про досвід інституцій, які забезпечують подвійне громадянство та/або ідентичність, гарантії прав меншин, створення міжурядових рад, а також спільних структур у сферах безпеки та правосуддя, що діють на стику юрисдикцій. Прикладами є положення Белфастської (Великодньої) угоди у Північній Ірландії та Дейтонської мирної угоди в Боснії і

Герцеговині, які хоча й не позбавлені недоліків, демонструють інституційно оформлене партнерство між сторонами конфлікту [34–39].

Мінімальна архітектура конфедерації (практичний контур)

1. Дві рівноправні держави — Ізраїль і Палестина — із взаємним визнанням, встановленням дипломатичних відносин, обміном посольствами та укладенням базових договорів добросусідства.
2. Відкритий кордон з контрольованою мобільністю: свобода пересування громадян обох держав за електронними дозволами; взаємне визнання водійських посвідчень та страхових документів; функціонування спільних пунктів пропуску з інтегрованими системами перевірок [30–33].
3. Єрусалим як «подвійна столиця»: створення муніципальної корпорації з двома національними адміністраціями та єдиною координаційною рамкою для управління святими місцями; ухвалення окремого статуту міста; наявність міжнародних гарантів.
4. Безпекова матриця: формування спільного координаційного штабу; встановлення обмежень на розміщення важкого озброєння у визначених чутливих зонах; розгортання міжнародної місії зі спостереження (з мандатом Ради Безпеки ООН або коаліційним), уповноваженої моніторити виконання домовленостей та підтримувати демілітаризовані зони.
5. Поселенські кластери: три можливі треки врегулювання —
    - (а) повернення мешканців у межі держави їхнього громадянства;
    - (б) довгострокова оренда землі у другій державі для тих, хто залишається як «іноземні резиденти» під правом країни перебування;
    - (в) викуп або обмін ділянок через міжнародний компенсаційний фонд. Будь-яка нова забудова після Дня-Х — заборонена [4, 16–19, 30–33].
6. Біженці та реституція: добровільне повернення біженців у палестинську державу; індивідуальна компенсація або реституція майна за рахунок міжнародного фонду; обмежена квота возз’єднання родин у межах Ізраїлю.
7. Економічний простір: створення митного союзу «конфедерації»; спільні інфраструктурні проєкти у сферах енергетики, водопостачання та портової логістики; запровадження спеціальних економічних зон уздовж «відкритого кордону».
8. Правосуддя та права людини: функціонування двох національних юрисдикцій із додатковою спільною апеляційною палатою для розгляду міждержавних спорів; гарантування прямої дії базового переліку прав і свобод; створення інституту незалежного омбудсмена конфедерації.
9. Фази та верифікація: запровадження ритму «безпека ↔ відкриття», коли кожен крок у сфері безпеки (припинення вогню, роззброєння незаконних формувань) автоматично запускає відповідний крок у сфері мобільності або економіки. Невиконання зобов’язань призводить до автоматичної паузи й розгляду спору в арбітражному порядку з участю міжнародних гарантів.

Ця модель не є «романтичною утопією», а прагматичною відповіддю на три ключові виклики:

- (а) сакралізований статус простору знімається через механізми співволодіння, а не експропріації;
- (б) поселенська мозаїка переводиться у правовий режим проживання «як іноземців» без екстериторіального суверенітету;
- (в) безпекові ризики нейтралізуються не шляхом «вічної окупації», а через верифіковані обмеження та міжнародний моніторинг.

Ризики та передумови успіху

Ризики.

Реалізація моделі правового співволодіння простором пов'язана з низкою суттєвих викликів:

1. Внутрішньополітичний опір крайніх флангів у політичних спектрах обох сторін, які можуть розглядати компроміси як зраду національних інтересів.
2. Саботаж спойлерів — політичних акторів або збройних груп, зацікавлених у зриві домовленостей.
3. Спалахи насильства у перехідні фази, здатні підірвати довіру та зупинити імплементацію угод.
4. Правові колізії між режимом надзвичайного стану та дотриманням базових прав і свобод, що можуть виникати під час безпекових криз.

Передумови успіху.

Для підвищення життєздатності запропонованої моделі необхідно забезпечити:

1. Зупинку поселенської експансії та ухвалення дорожньої карти демонтажу незаконних форпостів [4, 16–19].
2. Стабільне гуманітарне постачання та відбудову Сектору Гази на умовах демілітаризації, а не колективного покарання [5–10].
3. Створення міжнародного консорціуму гарантій за участю ЄС, США та ключових арабських держав, який фінансуватиме компенсаційний фонд і утримуватиме постійну спостережну місію.
4. Внутрішні інституційні реформи в майбутній палестинській державі з метою зміцнення правопорядку, підзвітності та прозорості управління.
5. Чітке визначення «червоних ліній» для регіональних гравців (Іран, його проксі-угруповання та інші) на основі резолюцій Ради Безпеки ООН і діючих режимів санкцій [20–23, 24–28].

Висновок

Жодна кількість «територіальних карт» і домовленостей про лінії розмежування між Ізраїлем і Палестиною не здатна замінити ефективних інституцій, які гарантують обом народам можливість жити у спільному, сакрально важливому для них просторі без взаємного підкорення чи нав'язування односторонніх моделей розвитку. Для обох сторін — і для

ізраїльтян, і для палестинців — ця земля має унікальне національне, релігійне, історичне та культурне значення, тому питання мирного співіснування неможливо звести лише до розподілу територій.

Сучасне міжнародне право однозначно вказує на неприпустимість тривалої окупації, примусових змін демографічного складу та інших дій, що порушують базові права людини. Поточна політична та демографічна ситуація свідчить, що створення чіткої, остаточної та життєздатної лінії поділу між Ізраїлем і Палестиною є практично неможливим через взаємне переплетіння територій, поселенську мозаїку, спільні релігійні центри та ресурси.

Безпекові реалії після 7 жовтня 2023 р. вимагають пошуку моделі, яка гарантує захист громадян обох держав і водночас не передбачає «вічного» зовнішнього контролю однієї сторони над іншою. У цьому контексті конфедеративний підхід може стати не універсальним, але реалістичним інструментом деескалації.

Така модель передбачає існування двох суверенних держав — Ізраїлю та Палестини — які взаємно визнають одна одну, мають відкритий, але контрольований кордон, спільну столицю в Єрусалимі, координаційні механізми у сфері безпеки, а також спільні економічні та інфраструктурні проєкти. Її суть — у правовому співволодінні простором, коли обидві сторони мають рівні права на його використання та розвиток, а всі спірні питання вирішуються через погоджені інституційні механізми.

Лише за таких умов сусід перестане сприйматися як загроза, а стане партнером у спільному, безпечному та стабільному розвитку для ізраїльтян і палестинців.

Список джерел

1. The Balfour Declaration (1917). The Avalon Project, Yale Law School. Доступ: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp (дата доступу: 11.08.2025)

2. UN General Assembly Resolution 181 (II) (1947) — Future Government of Palestine. UN Digital Library. Доступ: https://digitallibrary.un.org/record/545621 (дата доступу: 11.08.2025)

3. UN Security Council Resolution 242 (1967). UN Digital Library. Доступ: https://digitallibrary.un.org/record/90721 (дата доступу: 11.08.2025)

4. ICJ Advisory Opinion (19 July 2024) on the Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory. Судові документи ООН. Доступ: https://www.icj-cij.org (дата доступу: 11.08.2025)

5. ICJ, South Africa v. Israel — Order on Provisional Measures (26 Jan 2024). Доступ: https://www.icj-cij.org/case/192 (дата доступу: 11.08.2025)

[6] ICJ, South Africa v. Israel — Order on Provisional Measures (28 Mar 2024). Доступ: https://www.icj-cij.org/case/192 (дата доступу: 11.08.2025)

7. ICJ, South Africa v. Israel — Order on Provisional Measures re Rafah (24 May 2024). Доступ: https://www.icj-cij.org/case/192 (дата доступу: 11.08.2025)

8. ICC Prosecutor Karim A.A. Khan: Applications for Arrest Warrants (20 May 2024). UNISPAL / ICC. Доступ: https://www.icc-cpi.int (дата доступу: 11.08.2025)

9. ICC Pre-Trial Chamber: Warrants, Netanyahu & Gallant (21 Nov 2024). ICC Press Release. Доступ: https://www.icc-cpi.int (дата доступу: 11.08.2025)

10. OCHA oPt — Reported Impact Snapshot: Gaza Strip (6 Aug 2025). Доступ: https://www.ochaopt.org (дата доступу: 11.08.2025)

11. OCHA — Gaza Humanitarian Response Update (20 Jul – 2 Aug 2025). Доступ: https://www.ochaopt.org (дата доступу: 11.08.2025)

12. Reuters: Netanyahu's post-war plan — Israel keeps security control (23 Feb 2024). Доступ: https://www.reuters.com (дата доступу: 11.08.2025)

13. Reuters: Netanyahu declared Israel would take control of all Gaza (7 Aug 2025). Доступ: https://www.reuters.com (дата доступу: 11.08.2025)

14. Reuters: Israel's parliament backs opposition to unilateral recognition of Palestinian state (21 Feb 2024). Доступ: https://www.reuters.com (дата доступу: 11.08.2025)

15. Reuters: Netanyahu's statement on indefinite security control (8 Nov 2023) — огляд. Доступ: https://www.reuters.com (дата доступу: 11.08.2025)

16. Reuters: Israel approves establishment of 22 new West Bank settlements (29 May 2025). Доступ: https://www.reuters.com (дата доступу: 11.08.2025)

17. Reuters: Israel announces new West Bank settlements despite sanctions threat (29 May 2025). Доступ: https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-announces-new-west-bank-settlements-despite-sanctions-threat-2025-05-29/ (дата доступу: 11.08.2025)

18. Peace Now: Cabinet decision on 22 settlements (policy explainer). Доступ: https://peacenow.org.il (дата доступу: 11.08.2025)

19. FMEP Settlement & Annexation Report (8 Aug 2025). Доступ: https://fmep.org (дата доступу: 11.08.2025)

20. UNSC Resolution 2722 (10 Jan 2024) — Maritime Security in the Red Sea («Морська безпека в Червоному морі»). UN Documents / Security Council Report. Доступ: https://digitallibrary.un.org/record/4010132 (дата доступу: 11.08.2025)

21. U.S. Central Command — Press Releases (2024–2025) щодо ударів по хуситах. Доступ: https://www.centcom.mil (дата доступу: 11.08.2025)

22. CRS Insight (2025): Yemen — Conflict, Red Sea Attacks, and U.S. Policy. Congress.gov. Доступ: https://crsreports.congress.gov (дата доступу: 11.08.2025)

23. Reuters (11 Jul 2025): Commercial vessels' tactics amid renewed Houthi attacks. Доступ: https://www.reuters.com (дата доступу: 11.08.2025)

24. Le Monde (14 Apr 2024): Iran–Israel — 10 ключових моментів удару. Доступ: https://www.lemonde.fr (дата доступу: 11.08.2025)

25. AP (лип.–серп. 2025): Серія матеріалів про ескалацію в Газі та загрози судноплавству. Доступ: https://apnews.com (дата доступу: 11.08.2025)

26. Financial Times (лип. 2025): US accuses Houthis of kidnapping crew after ship sinking. Доступ: https://www.ft.com (дата доступу: 11.08.2025)

27. TIME (14 Apr 2024): How the U.S. rallied to defend Israel from Iran’s attack. Доступ: https://time.com (дата доступу: 11.08.2025)

28. Business Insider (квіт. 2024): Follow-on strikes — reports on Israel’s response. Доступ: https://www.businessinsider.com (дата доступу: 11.08.2025)

29. Офіційні визнання Держави Палестина:

- Іспанія (28 травня 2024 р.) — рішення Ради Міністрів. La Moncloa. Доступ: https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/councilministers/paginas/2024/20240528-council-press-conference.aspx (дата доступу: 11.08.2025)
- Ірландія (28 травня 2024 р.) — офіційна заява уряду. Government of Ireland. Доступ: https://www.gov.ie/en/press-release/ireland-recognises-the-state-of-palestine-28-may-2024 (дата доступу: 11.08.2025)
- Норвегія (22 травня 2024 р.) — офіційний пресреліз: "Norway recognises Palestine as a state". Regjeringen.no. Доступ: https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norway-recognises-palestine-as-a-state/id3040194/ (дата доступу: 11.08.2025)
- Словенія (4 червня 2024 р.) — офіційна заява уряду. Government of Slovenia. Доступ: https://www.gov.si/en/news/2024-06-04-slovenia-recognises-palestine (дата доступу: 11.08.2025)

30. Reuters: French plan to recognise Palestinian state draws fire from Israel, US (25 Jul 2025). Доступ: https://www.reuters.com (дата доступу: 11.08.2025)

31. Al Jazeera: Macron says France will recognise Palestinian state in September (24 Jul 2025). Доступ: https://www.aljazeera.com (дата доступу: 11.08.2025)

32. Gouvernement de la République française: Annonce officielle de la reconnaissance de l’État de Palestine (24 Jul 2025). Доступ: https://www.diplomatie.gouv.fr (дата доступу: 11.08.2025)

33. A Land for All (офіц. сайт, візія/принципи). Доступ: https://www.alandforall.org (дата доступу: 11.08.2025)

34. A Land for All — англомовний буклет (2021). Доступ: https://www.alandforall.org (дата доступу: 11.08.2025)

35. The Century Foundation (2025): Two States, Together — confederation report. Доступ: https://tcf.org (дата доступу: 11.08.2025)

36. Monmouth University (policy paper): Holy Land Confederation. Доступ: https://www.monmouth.edu (дата доступу: 11.08.2025)

37. Good Friday (Belfast) Agreement — офіц. тексти. Ireland.ie; GOV.UK; Avalon Project. Доступ: https://www.gov.uk (дата доступу: 11.08.2025)

38. Dayton Peace Agreement — Annex 4 (Конституція БіГ). OHR / OSCE. Доступ: https://www.osce.org (дата доступу: 11.08.2025)

Примітка про дані: гуманітарні показники по Газі змінюються щоденно; ООН (OCHA/UNRWA) публікує оновлення з атрибуцією джерел і застереженнями. У тексті використано останні релізи станом на 6–11 серпня 2025 р. [8–11].